

Fakkeltog for trosfrihet 2017

*Til Utenriksminister Ine Marie Eriksen Sørreide
Med kopi til Stortingets utenriks- og forsvarskomite*

DER TOTALITÆR OG RELIGIØS NASJONALISME KNEBLER TROSFRIHET

1. INTRODUKSJON

De siste årene har religiøse og etniske nasjonalistiske tendenser vokst i styrke og gjennomslagskraft flere steder i verden. Nasjonal identitet og religiøs tilhørighet blir vevd sammen slik at religion blir sett på som selve grunnlaget for nasjonens eksistens. Grupper som truer dette eksistensgrunnlaget, blant annet religiøse minoriteter, blir ofte ofre for hat, voldshandlinger og menneskerettighetsbrudd¹.

Ekskluderende religiøs nasjonalisme bidrar sammen med mange andre faktorer til det sterke presset mot tros- og livssynsfrihet. Ifølge den siste rapporten fra det anerkjente Pew Research Center, lansert i 2017, lever 79 % av verdens befolkning i land med høye restriksjoner på trosfriheten. Overgrep rammer mennesker fra alle trosretninger og livssyn.²

Under årets fakkeltog ønsker vi å rette fokuset mot tros- og livssynsfrihetens kår i stater preget av nasjonalistiske ideologier. Fakkeltog er et årlig, økumenisk arrangement for å vise solidaritet med kristne som blir forfulgt for sin tro, men også med alle andre grupper som får sin trosfrihet krenket eller begrenset.

2. NÅR DET IKKE LENGER ER PASS TIL «DE ANDRE»

Religion og livssyn kan, når de fungerer positivt, motivere mennesker til solidaritet og gode gjerninger. På den annen side ser vi også eksempler på at religion kan motivere mennesker til destruktive handlinger utført i religionens navn.

Sosiologen Douglas Marshall tilskriver religion tre aspekter: tro/doktriner, væremåte/trospraksis, og ikke minst tilhørighet/identitet. Voldshandlinger utført i religionens navn, er ofte sterkt knyttet til tilhørighetsaspektet. Religion spiller mange ganger en nøkkelrolle i å gi mennesker følelse av verdi og mening, særlig når identiteter oppleves som truet og nedvurdert.³ I et forsøk på å definere sin nasjonale identitet, hva som er det ekte og opprinnelige, kan religion eller ideologi bli sett på som grunnlaget for nasjonens eksistens.⁴ Myndigheter og nasjonalistiske bevegelser kan bruke religiøse symboler og læresetninger for å legitimere sin makt og rettferdiggjøre handlinger. En ekskluderende religiøs eller etnisk nasjonalisme kan komme til syne i propaganda og hatefulle ytringer, både fra myndighetspersoner og ikke-statlige nasjonalistiske bevegelser. Det kan prege undervisningsinstitusjoner og pensum, farge lovgivningen og bidra til å gjøre politi og rettsvesen fordomsfulle mot de grupper som ikke har «riktig» religiøs tilhørighet.

¹ Reiffer Barbara-Ann J, *Religion and Nationalism – Understanding the consequence of a complex relationship* (2003)

² Pew Forum, *Global Restrictions on Religion Rises Modestly in 2015, Reversing downward trend* (2017)

³ <https://www.weforum.org/agenda/2017/05/violent-extremism-religion-problem-solution/>

⁴ <http://religious-nationalism.blogspot.no/2014/02/this-blog-will-be-aboutreligious.html>

Når religion og ideologi blir sammenvevd med nasjonens identitet, og til og med statsborgerskap, er skrittet til ekskluderende holdninger og overgrep i religionens navn kort. Det skapes en fiendtlig innstilling til minoritetsgrupper og mennesker med avvikende religiøs oppfatning, og det blir et skille mellom «oss» og «dem». Uten den rette religiøse tilhørigheten blir man fort sett på som en trussel mot nasjonens enhet, som en femtekolonne og fremmedelement i samfunnet som bør lukes bort for å bevare nasjonen «ren». Det blir lett satt spørsmålsteget ved ens lojalitet som borgere. De som ikke passer inn og utfordrer bildet av hvem som er sanne borgere, for eksempel ved å konvertere til en minoritetsreligion, blir sett ned på og kan lett bli offer for diskriminering, grove voldshandlinger og menneskerettighetsbrudd, uten at dette nødvendigvis straffefølges.

Det er viktig å huske på at vold utført i religionens navn alltid har mange komplekse underliggende faktorer.⁵ Selv om vi ikke har mulighet til en dyp analyse i dette oppropet, ønsker vi å se nærmere på noen land der religiøs nasjonalisme er et stort problem for tros- og livssynsfrihet. Vi vil samtidig komme med noen anbefalinger knyttet til denne tematikken og til Norges generelle arbeid for tros- og livssynsfrihet.

India

Selv om statsminister Modi har tatt til orde for trosfrihet og religiøs sameksistens, har partiet han leder, Bharatiya Janata Party (BJP), sterke røtter i hinduistisk nasjonalisme. Partiet er organisatorisk tett knyttet til den nasjonalistiske bevegelsen Rashtriya Swayamsevak Sangh, (RSS). Siden BJP kom i regjeringsposisjon i 2014 har ulike nasjonalistiske bevegelser fått større spillerom. Felles for bevegelsene er at de forfekter et India basert på hinduisme, kun for hinduer. Disse gruppene og deres støttespillere står bak religiøst motivert diskriminering, hatefulle ytringer og voldelige angrep mot minoriteter, noe som har økt kraftig siden 2014.⁶

Både landets grunnlov og nasjonale lover, samt delstaters lovgivning, gir grobunn og argumenter for nasjonalistiske krefter. For eksempel klassifiserer grunnloven sikher, jainister og buddhister som hinduer.⁷ På bakgrunn av et forbud mot kyslakt i grunnloven, har 24 av 29 av landets delstater kriminalisert kyslakt, noe som rammer særlig muslimer og daliter hardt. De blir trakassert og angrepet av nasjonalister som angivelig skal beskytte kuene.⁸ Seks delstater har såkalte anti-konverteringslover som skal beskytte mot uetiske konverteringsmetoder, men som snarere ensidig og vilkårlig blir brukt mot dem som konverterer fra hinduismen. Lovene bidrar til å skape en fiendtlig innstilling til minoriteter og brukes ofte som påskudd for voldelige angrep mot både kristne og muslimer. Tvangskonverteringer av kristne og andre minoriteter tilbake til hinduismen straffefølges ikke.⁹

I løpet av de første seks månedene i 2017 opplevde kristne å bli trakassert, truet og angrepet på grunn av sin tro i 410 tilfeller rapportert World Watch Monitor¹⁰. Dette er nesten like mange ganger som i hele 2016. Mange muslimer og kristne lar være å rapportere angrep til nasjonale myndigheter, enten av frykt eller fordi de opplever det som meningsløst. Det overbelastede rettssystemet, press fra nasjonalistiske grupper og nasjonalistiske sympatier hos lokale politimenn og i lavere rettsinstanser bidrar til utstrakt straffefrihet.¹¹

I følge United States Commission on International Religious Freedom (USCIRF) har det vært organiserte hat- og sverte kampanjer særlig mot kristne og muslimer. RSS har plassert plakater rundt om i India der de sier at kristne må forlate landet eller konvertere til hinduismen, ellers vil de bli drept. Målet er at alle kristne skal ha konvertert til hinduismen innen 2021. Andre nasjonalistiske bevegelser oppfordrer hindu

---

⁵ Bielefeldt, Heiner, *Report of the Special Rapporteur on freedom of religion or belief*. A/HRC/28/66

⁶ USCIRF, *Annual Report 2017 India*; <http://www.bbc.com/news/magazine-33241100>

⁷ USCIRF, *Annual Report 2017 India*

⁸ Ibid; <https://www.theguardian.com/world/2017/mar/26/modis-man-flexes-muscular-hinduism-shock-election>

⁹ USCIRF, *Annual Report 2017 India*

¹⁰ <https://www.worldwatchmonitor.org/2017/08/hinduisation-of-india-leads-to-more-anti-christian-violence/>

¹¹ USCIRF, *Annual Report 2017 India*

menn til å gifte seg med ikke-hindu jenter, med tvang om nødvendig, for å forhindre at særlig muslimer tar over befolkningen. Også krefter innenfor BJP har offisielt støttet slike uttalelser.¹²

Myanmar

Selv om buddhistisk nasjonalisme og religiøse spenninger har eksistert lenge i Myanmar, har de vokst kraftig i kjølvannet av de politiske reformene i Myanmar fra 2011. I en periode med rask sosial og politisk endring, ønsker den buddhistiske nasjonalistiske bevegelsen å beskytte «rase og religion». Åpningen av landet har ført til en utbredt bekymring for økt innvandring, utenlandske investeringer og økt trykk fra religiøse minoriteter. I følge PRIO-forsker Iselin Frydenlund har det spredd seg en frykt for «snikislamisering» som til slutt vil resultere i buddhismens undergang.¹³ Med økt ytringsfrihet har også hatretorikken eksplodert. Buddhistisk nasjonalistisk retorikk med sterke etniske undertoner har fått stå uimotsagt av regjeringen, og har av til fått støtte fra myndighetene. Minoriteter uttrykker bekymring for hvilken plass de vil få i fremtidens Myanmar.¹⁴

Den ultra-nasjonalistiske munkebevegelsen Ma-Ba-Tha har fått større politisk innflytelse på bekostning av muslimer og andre minoriteter. I valgåret 2015 godkjente parlamentet deres lovforslag, som blant annet gjør det vanskeligere for muslimske menn å ta buddhistiske koner, og begrenser antall barn i familien.¹⁵ Samtidig ble en anti-konverteringslov vedtatt, som krever at den som ønsker å skifte tro må søke om tillatelse fra en myndighetsoppnevnt lokal nemnd. Uten godkjenning er ikke konverteringen gyldig, og vedkommende kan ikke utøve sin nye tro fullt ut, for eksempel gifte seg etter det nye religiøse systemet.¹⁶

I september 2016 befalte myndighetene at alle religiøse bygninger som mangler formell byggetillatelse skulle rives. Siden religiøse minoriteter ofte har vanskeligere for å få nødvendige tillatelser, er de også mer sårbare for å bli rammet av dette påbudet.¹⁷ Kristne minoriteter opplever tvangskonvertering av sine barn i de myndighetsdrevne buddhistiske skolene Na Ta La. De opplever vold, trusler og tvangsforflytning på grunn av sin tro og etnisitet.¹⁸

Muslimer opplever trakassering og mobbevold. Særlig Rohingya-muslimene i delstaten Rakhine har over lang tid vært utsatt for systematisk diskriminering og overgrep, både fra den buddhistiske majoriteten i delstaten men også fra myndighetene og militæret.¹⁹ Dette har eskalert i flere store voldsbølger og flyktningkriser, senest i august 2017. Nærmere 600.000 mennesker²⁰ har siden august flyktet over grensen til Bangladesh i det som FNs høykommissær for menneskerettigheter har kalt et klassisk eksempel på etnisk rensing.²¹ Mange er internt fordrevet. Landsbyer plyndres og brennes ned. Innbyggerne jages vekk og utsettes for skyting, vold, voldtekt og drap. Regjeringen har ikke evnet eller villet beskytte Rohingyaene og andre minoriteter, eller ta tak i de overgrepene som begås av militær- og sikkerhetsstyrker eller nasjonalistiske bevegelser.²²

---

¹² USCIRF, *Annual Report 2017 India*

¹³ <http://www.verdidebatt.no/innlegg/11614923>

¹⁴ <https://www.theguardian.com/world/2016/may/23/no-muslims-allowed-how-nationalism-is-rising-in-aung-san-su-kyi-myanmar>

¹⁵ De så kalte "Protection of Race and Religion Laws" består av i) Monogamy Law, ii) Religious Conversion Law, iii) Buddhist Women's Special Marriage Law and iv) Population Control Law. WA LONE (03.09, 2015). "Ma Ba Tha to celebrate passage of race & religion laws". <https://www.mmtimes.com/national-news/16307-ma-ba-tha-to-celebrate-passage-of-race-religion-laws.html>

¹⁶ <http://www.uscirf.gov/news-room/press-releases/burma-uscirf-condemns-passage-religious-conversion-bill>; <https://www.hrw.org/news/2015/08/23/burma-discriminatory-laws-could-stoke-communal-tensions>

¹⁷ USCIRF, *Annual report 2017 Myanmar*

¹⁸ USCIRF, *Annual report 2017 Myanmar*

¹⁹ USCIRF, *Annual report 2017 Myanmar*

²⁰ <http://www.unhcr.org/rohingya-emergency.html>

²¹ <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/11/un-myanmars-treatment-of-rohingya-textbook-example-of-ethnic-cleansing>

²² USCIRF, *Annual Report 2017 Myanmar*

Russland

Etter Sovjetunionens fall begynte den Russisk Ortodokse Kirken (ROK) å gjenreise sin posisjon i samfunnet, samtidig som nasjonalistiske strømninger vokste. Tettere bånd ble knyttet mellom ROK og den russiske staten, særlig under Putins styre. Putin har funnet ROK svært nyttig i sitt prosjekt for å fremstille seg som det sanne Russlands forsvarer og beskytter. Både han og kirken deler samme syn på Russlands eksepsjonelle rolle og plass i verden med verdier som de, ifølge forsker Paul Coyer, ser på som helt unike og guddommelig inspirert.²³ Putin har aktivt styrket ROKs posisjon i det russiske samfunnet og i politikken. I ROKs skepsis til andre religiøse grupper finner Putin ideologisk støtte til sin undertrykkelse av meningsmotstandere, sivilsamfunnet og uavhengig religiøs aktivitet utenfor ROK, som han ser på som en trussel mot politisk og sosial stabilitet.²⁴ Favoriseringen av ROK og deres eksklusive rolle har skapt en fiendtlig innstilling til andre religioner og livssyn. I 2013 vedtok man en blasfemilov, som særlig brukes mot de som oppfattes å ha fornærmet den russisk-ortodokse troen.²⁵

Sommeren 2016 vedtok man en lov, som en del av et anti-terror tiltak. Loven kriminaliserer «misjon» på en måte som gjør at alle private religiøse ytringer, som ikke er godkjent av staten, i prinsippet kan bli straffbare.²⁶ I følge nyhetstjenesten Forum 18 har det i løpet av det første året blitt reist straffesak mot 133 enkeltmennesker og 53 religiøse samfunn. Det har ført til 138 dommer. 15 ulike religiøse retninger er rammet, alt fra pinsevenner, baptister til muslimer og Hare Krishna.²⁷ Den nye loven gjør det også enkelt å klassifisere religiøse tekster som ekstremistiske, noe som ofte er startskuddet på videre straffeforfølgelse. Særlig Jehovas vitner har opplevd dette og i juli i år trådte et totalforbud mot alle deres aktiviteter i kraft.²⁸

I Nord-Kaukasus, særlig Dagestan og Tsjetsjenia, risikerer de som mistenkes for å praktisere «ikke-tradisjonell» islam å bli vilkårlig arrestert og kidnappet av myndighetene. Det ble registrert 13 forsvinninger i Dagestan mellom september og november 2016.²⁹

Tyrkia

Tyrkia har lenge hatt en sterk nasjonalisme, men i en mer sekulær form. Under Erdogan og hans AKP-parti, med islamistiske røtter, har nasjonalismen fått sterke religiøst preg, og islam har fått større plass i det offentlige rom på bekostning av avvikende religiøse meninger og minoriteter. Ofte blir det satt likhetstegn mellom det å være lojal statsborger og muslimsk etnisk tyrker. Erdogan har uttrykt at han ønsker å gjenopprette Tyrkias glansdager fra det osmanske riket og på nytt bli en ledende kraft i den islamske verden.³⁰ Også skolepensum bærer preg av denne sunnimuslimske nasjonalismen og marginaliserer minoriteter og annerledestroende.

I kjølvannet av det mislykkede kuppforsøket i 2016 har minoriteter opplevd at det strammes til, med økt hatretorikk og spenninger. Myndighetene og regimevennlige media har flere ganger gått hardt ut mot kristne og andre minoriteter. Dagsaviser har anklaget den gresk-ortodokse patriarken for å være delaktig i kuppforsøket sammen med CIA. En protestantisk kirke ble i oktober stengt for å ha hatt bibelstudier uten tillatelse. Andre kirkeledere har rapportert at de har blitt avhørt av politiet.³¹ Myndighetene fortsetter å konfiskere land og eiendom til de historiske kirkene i øst-Tyrkia.³²

---

²³ <https://www.forbes.com/sites/paulcoyer/2015/05/21/unholy-alliance-vladimir-putin-and-the-russian-orthodox-church/#437d57b827d5>

²⁴ ibid

²⁵ USCIRF, *Annual Report 2017, Russia*

²⁶ USCIRF, *Annual Report 2017, Russia*

²⁷ http://www.forum18.org/archive.php?article_id=2305

²⁸ USCIRF, *Annual Report 2017, Russia*; http://www.forum18.org/archive.php?article_id=2297

²⁹ USCIRF, *Annual Report 2017, Russia*

³⁰ <https://www.csmonitor.com/World/Middle-East/2017/0222/In-Turkey-Erdogan-fans-an-Islamic-nationalism-to-build-Ottoman-style-influence>

³¹ <http://www.defenddemocracy.org/media-hit/dr-aykan-erdemir-turkeys-latest-scapegoats-christians/>

³² <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/07/turkey-syriac-christians-fear-land-dispute.html>
<http://www.foxnews.com/us/2017/07/07/turkey-confiscates-some-50-religious-properties-from-christian-minority.html>

I Erdogans forsøk på å fremme sin og AKPs versjon av sunniislam, føler også muslimske grupper som alevier seg truet. Deres gudshus, cemevi, blir ikke anerkjent på linje med andres gudshus, og der de bygges, bygges ofte en sunnimuslimsk moské rett i nærheten. De forteller om sosialt press som gjør dem bekymret.³³

Nord-Korea

Nord-Korea preges ikke bare av atomopprustning, undertrykkelse og sult, men er også gjennomsyret av juche-ideologien, en etnisk koreansk nasjonalisme som fremmer Kim dynastiet som den koreanske rasens frelser. Denne ideologien legger grunnlaget for den sterke personkulten rundt Kim-lederne, og er det eneste tillatte trossystemet i landet. Alle andre religioner og livssyn blir fremstilt som statsfiendtlige og destruktive.³⁴

Nord-Koreas politiske og sosiale klassesystem, *Songbun*, deler samfunnet inn i over 50 klasser, basert på antatt lojalitet til myndighetene. Hvor i systemet man er plassert, styrer alt i livet fra bosted, jobbmuligheter, grad av myndighetsovervåking, tilgang til helsetjenester og til og med matrasjoner. De som er religiøse eller tilhører en familie med religiøs fortid, havner automatisk blant de laveste klassene og regnes som statsfiender.³⁵

Særlig de som har blitt kristne etter delingen av Korea, blir sett på som en særdeles alvorlig trussel mot rikets sikkerhet.³⁶ De som blir tatt for å delta på slike møter, distribuere religiøst materiell eller ha kontakt med kristne i utlandet, blir etter så å si ikke-eksisterende rettssaker straffet hardt med lange fengselsstraffer i politiske fange/arbeidsleirer eller med vilkårlige henrettelser.³⁷ Selv om det er vanskelig å gi eksakte tall, anslås det at flere titusener av de mellom 80.000 og 120.000,³⁸ som sitter i Nord-Koreas brutale fangeleir, er fengslet på grunn av sin tro. I tillegg straffes både barn og foreldre sammen med den som først blir anklaget og sendt til fangeleir.³⁹

KONKLUSJON

Vold utført i religionens navn og diskriminering basert på religiøs tilhørighet er en realitet for millioner av mennesker i store deler hele verden. I flere land, for eksempel India, har religiøs nasjonalisme tiltatt kraftig. Totalitær og ekskluderende religiøs nasjonalisme begrenser mange menneskers mulighet til å, fritt og uten frykt, ha en tro, skifte tro og leve ut sin tro. Religiøse minoriteter opplever å bli annenrangs borgere, og er lettere ofre for andre alvorlige menneskerettighetsbrudd. Denne realiteten gjør det nødvendig å fortsette arbeidet for tros- og livssynsfrihet.

Under Den universelle menneskerettighetserklæringen har alle stater en forpliktelse til å gjøre de nødvendige tiltak for å beskytte sine innbyggere fra overgrep og menneskerettighetsbrudd, også fra en tredjepart – det såkalte prinsippet om «due diligence». I det ligger også at de må straffeforfølge overgriperen. Dette er langt fra virkeligheten i mange deler av verden. Mange ganger er statlige aktører aktivt involvert i eller oppmuntrer slike nasjonalistiske bevegelser, og lar dem definere lovverk og implementering. Andre ganger kan de stå bak nasjonalisters voldshandlinger eller mangle evne og vilje til å rettsforfølge de som står bak overgrep motivert av religiøs nasjonalisme. Når nasjonalstaten feiler med å beskytte grupper eller enkeltindivider, er det det internasjonale samfunns moralske plikt til å bistå.

Som en aktiv bidragsyter i det internasjonale samfunn og forkjemper for demokrati og menneskerettigheter er det derfor viktig at Norge fortsetter å sette tros- og livssynsfrihet på agendaen.

---

³³ <https://www.nytimes.com/2017/07/22/world/europe/alevi-minority-turkey-recep-tayyip-erdogan.html>

³⁴ USCIRF, *Annual Report 2017 North Korea*; CSW, *North Korea Country Report* (2013); *Thank you Father Kim, Il Sung*, USCIRF (2005)

³⁵ *Marked for life: Songbun North Korea's Social Classification System*, Robert Collins HRNK, (2012)

³⁶ *Thank you father Kim Il Sung*; USCIRF *Annual Report 2017 North Korea*

³⁷ USCIRF *Annual Report 2017 North Korea*

³⁸ Ibid

³⁹ Ibid; David Hawk, *The Hidden Gulag*, 2nd edition, HRNK (2012)

3. ANBEFALINGER

UDs økte bevissthet og fokus på tros- og livssynsminoriteter er svært gledelig og vi anerkjenner den innsatsen som allerede gjøres for tros- og livssynsfrihet. Vi håper regjeringen kommer til å prioritere dette også i fortsettelsen, og vi ønsker at norske myndigheter vil gjøre enda mer! Det er av avgjørende betydning at det politiske Norge arbeider systematisk, langsiktig og målbevisst for å styrke tros- og livssynsfrihet.

Derfor oppfordrer vi norske myndigheter til å bruke alle relevante midler for å:

Når det gjelder totalitære og religiøse nasjonalistiske ideologier:

- Legge press på stater slik at myndighetene aktivt **tar avstand fra og fordømmer** en ekskluderende religiøs nasjonalisme og hatefulle ytringer og vold som springer ut fra slike bevegelser, også når deler av myndighets- og sikkerhetsapparatet selv er involvert.
- Oppfordre stater til å legge til rette for **ytringsfrihet** og en **åpen offentlig debatt**, slik at ryktespredning og konspirasjonsteorier som er bygget på religiøs og etnisk nasjonalisme kan eksponeres og faktasjekkes. Uavhengig og kritisk media spiller en viktig rolle og bør styrkes.
- Oppfordre stater til å **opphøve lovgivning** som forskjellsbehandler grupper utfra deres religiøse tilhørighet, eller lovgivning som kan bli misbrukt av nasjonalistiske krefter med et ønske om en stat kun for en gruppe eller særbehandling av en gruppe.
- Bistå og veilede stater til å gjennomgå sitt **utdanningssystem**, slik at det ikke fremmer en ekskluderende religiøs nasjonalisme og stereotyper der visse religiøse grupper blir fremstilt som mindre lojale borgere og statsfiendtlige. Utdanningsinstitusjoner bør fremme like rettigheter for alle og en inkluderende holdning basert på en tverreligiøs og tverrkulturell forståelse, samt oppmuntre til kritisk refleksjon.
- Oppfordre og bistå stater, og deres nasjonale institusjoner for menneskerettigheter, dersom de har noen, til å ta aktivt eierskap av «**Rabat Plan of Action on the prohibition of advocacy of national, racial or religious hatred that constitutes incitement to discrimination, hostility or violence**», slik at de kan utvikle langsiktige strategier for å motarbeide **hatefulle ytringer** som kan føre til vold utført i religionens navn og være motivert av en eksklusiv og religiøs nasjonalisme.
- Oppfordre og bistå stater til å sikre rettssikkerhet og bekjempe straffefrihet, slik at også nasjonalistiske grupperinger, som begår lovbrudd og utøver vold i religionens navn blir straffeforfulgt, og at ofrene får rettmessig kompensasjon og oppreisning.

Når det gjelder Norges generelle arbeid for tros- og livssynsfrihet internasjonalt:

- Sikre at Norges innsats for tros- og livssynsfrihet er **godt integrert i Norges utenrikspolitiske og utviklingspolitiske prioriteringer og strategier**, og at man tar hensyn til hvordan det henger tett sammen med blant annet utdanning, sikkerhetspolitikk, rettsstatsprinsipper og demokratiutvikling, menneskerettighetsforkjempere, minoritetsspørsmål og andre menneskerettigheter som ytringsfrihet og forsamlingsfrihet. I alt er det viktig å ha kjønns sensitivitet slik at man sikrer at kvinners perspektiv tilstrekkelig fanges opp, både med tanke på forskjeller i hvordan menn og kvinner kan rammes av trosfrihetsbegrensinger og overgrep og hvordan tiltak må tilpasses for at kvinner skal få like stor del i forbedringene som menn.
- Sikre at Norges spesialutsending for tros- og livssynsfrihet kan jobbe **langsiktig og strategisk** med hvordan Norge skal fremme tros- og livssynsfrihet internasjonalt, og at stillingen har tilstrekkelig stab og ressurser til disposisjon.

- **Bygge allianser** med likesinnede stater som prioriterer tros- og livssynsfrihet og sikre at Norges spesialutsending deltar aktivt i kontaktgruppen for slike stater. Sammen med andre fra den gruppen kan spesialutsendingen gjennomføre statsbesøk i land hvor trosfriheten undertrykkes.
- Sikre at relevante ambassader inkluderer innsats for tros- og livssynsfrihet i sine **virksomhetsplaner**.
- Sikre at **veilederen for religiøse minoriteter** er godt kjent og aktivt brukt på relevante utenriksstasjoner, samt at arbeidet også inkluderer tros- og livssynsfrihet for alle og ikke utelukkende dreier seg om religiøse minoriteter.
- Inkludere tros- og livssynsfrihet i **utdanning og kursing** av ansatte i utenrikstjenesten, slik at det finnes en god forståelse for tematikken og kompetanse rundt hvordan man kan jobbe med trosfrihetsproblematikk.
- Sikre at **rapportene fra utenriksstasjonene** inkluderer analyse av tros- og livssynssituasjonen i felt og en beskrivelse av egne tiltak. Dette bidrar til økt sensitivitet og bevissthet om situasjonen og ambassadenes egen rolle. I tillegg gir det de som opplever diskriminering og forfølgelse en plattform der deres historie blir tatt på alvor. Dette kan skje i samarbeid med likesinnede ambassader som allerede leverer slike rapporter til sine utenriksdepartement.
- Aktivt og bevisst ta opp tros- og livssynsfrihet og enkeltsaker i **samtaler og dialog** med myndigheter, med tredje parter, samt i regionale og internasjonale fora.
- Bevisst prioritere tros- og livssynsfrihetsutfordringer i Norges innspill i **UPR-høringer**.

Vi ser frem til videre samarbeid om en felles innsats for å styrke tros- og livssynsfrihet internasjonalt!

Sentralkomiteen for fakkeltog for trosfrihet ved organisasjonene

Stefanusalliansen

sammen for de forfulgte

Åpne Dører

